

AZERBEJDŽAN

OVAJ PRILOG JE PRIPREMLJEN U SARADNJI SA AMBASADOM AZERBEJDŽANA I JAVNIM PREDUZEĆEM TRANSNAFTA

Prestonica Azerbejdžana vraća se vremenima slave i blagostanja

NOVI PROCVAT BAKUA

DRAGAN BIŠEVIĆ

Baku - Prestonica Azerbejdžana Baku ne liči nimalo na turske gradove, niti je atmosfera na njegovim ulicama slična Istanbulu, Ankari ili Bursi. To je u osnovi uređen grad koji stremi luksuzu. Na ulicama nema uličnih prodavaca kao u sredozemnim gradovima, nego je sve ono što se prodaje na policama u radnjama.

Ulice i prelepa pešačka zona koja okružuje na jednoj strani Trg fontana, a na drugoj se naslanja na Stari grad, besprekorno je čista. Neće se naći nijedan papir, opušak ili otpadak na ulici, za razliku od mnogih evropskih gradova. Nemoguće je naći automobil parkiran na trotoaru ili u pešačkoj zoni. Na brojnim terasama od kovanog gvožđa ne vidi se nijedna maramica kako se suši na vetru.

Centar gradskog i večernjeg života mladih su kafići i klubovi, pabovi, francuske kafane koje se nalaze u pešačkoj zoni i oko Trga fontana. U stvari, to je sve jedan negovan i veoma ukusno dizajniran park gde se celine nastavljaju jedna na drugu. Azerbejdžanci su posebno ponosni na svoju tradiciju građenja parkova, pa su zbog toga i Beogradu kao i u drugim gradovima Evrope odlučili da poklone jedan park.

Trenutno se u Bakuu gradi dvanaest hiperluksuznih hotela, od „Four Seasons“ do novog „Radissona“. Globalna finansijska kriza kao da se ne oseća. Radnje najekskluzivnijih modnih kompanija zauzele su centralne gradske ulice duž velikog i širokog šetališta pored Kaspijskog mora. Kada se završi radno vreme, teško je naći mesto za kupovinu u brojnim šoping centrima. Azerbejdžanci vole da troše i da kupuju. Veliki broj zgrada ima obeležja venecijanskog stila, nadograđenog istočnim persijskim arhitektonskim elementima, kulama, pendžerima, lođama, a građevine su napravljene od žutog kamena kakav se može videti u Salamanki ili u Toledu. Građevine su od lokalnog kamena - badamdara, kako se zove po lokalitetu gde se iskopava.

Uočljiv je napor da se grad vrati vremenima kada je imao slavu, luksuz i blagostanje. Luksuz je bio obeležje Bakua još početkom 20. veka kada su se u njemu pojavili prvi „naftni baroni“. Početkom 20. veka bili su jedan od regiona sa najbržim razvojem u Ruskoj imperiji. I ne samo to. U Azerbejdžanu su nastala prva industrijska postrojenja koja su značila prekretnicu u razvoju naftne industrije u svetu. Ovde je nastao prvi tanker. Nobelova nagrada postoji zahvaljujući zaradi braće Nobel od ovdašnje nafte. Slavni ruski naučnik, Dimitrij Mendeljejev, dao je veliki doprinos naftnoj industriji u Azerbejdžanu.

Slično je i danas kada su stope rasta dvocifrene. Prema prihodu po glavi stanovnika, Azerbejdžan je bio na prvom mestu na ogromnoj teritoriji carevine. Tu se u to vreme dobijala polovina nafte na svetskom tržištu, a više od 95 odsto nafte Ruske imperije. U Bakuu su se našle najveće svetske kompanije, a među njima braće Nobel, Siemens, Rotšildi i Rokfeleri.

Za onoga koji prvi put dolazi u Baku, posebno Evropljanina, može se već na početku učiniti da je previše pažnje posvećeno jednom čoveku - osnivaču nezavisnog Azerbejdžana Hejdaru Alijevu.

Trenutno se u Bakuu gradi dvanaest hiperluksuznih hotela, od „Four Seasons“ do novog „Radissona“. Globalna finansijska kriza kao da se ne oseća. Radnje najekskluzivnijih modnih kompanija zauzele su centralne gradske ulice duž velikog i širokog šetališta pored Kaspijskog mora. Kada se završi radno vreme, teško je naći mesto za kupovinu u brojnim šoping centrima. Azerbejdžanci vole da troše i da kupuju

vu. Tako se zove aerodrom na koji će taj stranac da sleti, a zatim i veliki, moderan i arhitektonsko oblikovan bulevar koji od aerodroma vodi do grada takođe nosi ime Hejdara Alijeva. U samom gradu je više spomenika koji su mu posvećeni.

Sve to je posvećeno bivšem članu Politbiroa CK KPSS koji je praktično prognan iz Moskve kada je Gorbačov postao prvi čovek partije.

Mihail Gorbačov imao je i razloga za to, budući da mu je Alijev bio direktan konkurent za mesto prvog čoveka SSSR, što mu je za malo izmaklo. Nakon što je prisiljen da napusti Moskvu, vratio se u rodni Nahičevan, odakle je, posle turbulentnog razdoblja na početku azerbejdžanske nezavisnosti, postao predsednik nezavisnog Azerbejdžana od 1993. do smrti 2003. Ruski novinar i putopisac Jurij Sigov u

svojoj knjizi „Azerbejdžan između istoka i zapada“ piše: „Danas se u svakom gradu, nevelikom selu nalaze spomenici tom čoveku. Neko ko prvi put dođe u Azerbejdžan, odmah pomisli da je to nepotrebno podaništvo prema vlasti-

ma. Nekome se učini da bi sredstva koja su potrošena na spomenike i muzej predsednika mogla biti iskorišćena na bolji način. Svejedno, s tim se nikada neće složiti nijedan Azerbejdžanac - običan seljak, učitelj iz Gandže (poznati vinski rejon zemlje, prim. aut.) ili naftaš na kaspijskim postrojenjima. Za svakog od njih je Hejdar Alijev čovek, zahvaljujući kome postoji današnji Azerbejdžan. Upravo je on ostavio to u nasleđe posle teških godina na početku nezavisnosti i upravo je on uzdigao Azerbejdžan u „svetsku naftnu orbitu“.

Sadašnji predsednik, njegov sin, Ilham Ilijev, ima mnogo bolju ekonomsku, a sledstveno tome i političku situaciju nego što je imao njegov otac kao prethodnik na čelu države. Većina energetske projekata je okončana, tako da su državni prihodi višestruko uvećani. Stanovništvo Azerbejdžana je sve brojnije, pa je 2010. rođen devetomilioniti stanovnik zemlje.

Prilikom posete predsednika Srbije Borisa Tadića Bakuu, uspostavljeni su ne samo zvanični odnosi, nego i lični odnosi uvažavanja i čak međusobnih simpatija koje azerbejdžanski predsednik ističe kada nađe sagovornika iz Srbije. Upravo je u intervjuu Danasu pre nekoliko godina, predsednik Alijev otkrio da je kao mladić boravio u Beogradu i da će veoma rado ponovo da dođe, što će se, sigurno, brzo i ostvariti.

Azerbejdžan – strateški važna država dinamičnog ekonomskog razvoja

NAFTA OSNOVNI USLOV JAČANJA NEZAVISNOSTI

2A-3A

Velimir Unković, direktor za razvoj i investicije Javnog preduzeća Transnafta

PEOP – ALTERNATIVNI PRAVAC SNABDEVANJA NAFTOM

4A

Velimir Unković, direktor za razvoj i investicije Javnog preduzeća Transnafta

PANEVROPSKI NAFTOVOD – ALTERNATIVNI PRAVAC SNABDEVANJA NAFTOM

Beograd - Koncept razvoja Transnafte zasni-va se na poziciji preduzeća u ukupnom snabde- vanju tržišta naftnim derivatima i postojećem ka- drovskom i tehničkom potencijalu. Cilj razvojnih aktivnosti Transnafte je obezbeđenje sigurnosti i ekonomičnosti snabdevanja potrošača kroz odr- žavanje i modernizaciju postojećih i izgradnju no- vih infrastrukturnih objekata za potrebe transpor- ta i skladištenja sirove nafte i derivata nafte. Sred- njoročnim razvojnim planom preduzeća predvi- đeno je uvođenje cevovodnog transporta motor- nih goriva izgradnjom Sistema produktovoda kroz Srbiju, izgradnja rezervoara za skladištenje sirove nafte u Novom Sadu i Pančevu i učešće u reali- zaciji projekta izgradnje Panevropskog naftovoda - ističe Velimir Unković, direktor za razvoj i in- vesticije Javnog preduzeća Transnafta.

■ Možete li da nam kažete nešto konkretnije o projektima koje ste nabrojali?

- Izgradnjom Sistema produktovoda kroz Srbi- ju predviđeno je cevovodno povezivanje rafineri- ja sa skladišnim instalacijama u Srbiji čime bi se omogućio efikasniji, bezbedniji i ekološki prihva- tljiv transport motornih goriva. Planska dokumen- tacija za ceo sistem produktovoda je u završnoj fazi izrade, kao i Studija opravdanosti sa Idejnim projektom za dve početne deonice sistema.

Izgradnjom rezervoara za skladištenje sirove nafte i derivate nafte rešava se pitanje sigurno- sti i ekonomičnosti snabdevanja tržišta a ispu- njavaju se i određene međunarodne obaveze koje je Srbija preuzela usvajanjem Zakona o ra- tifikaciji Ugovora o osnivanju Energetske zajed- nice jula 2006. godine. Studija opravdanosti sa Idejnim projektom za izgradnju rezervoara za skladištenje sirove nafte u Novom Sadu je u fa- zi revizije. Izgradnjom Panevropskog naftovoda bi trebalo da se obezbedi lakši pristup nafte iz ka- spijskog regiona evropskim rafinerijama. Trasom je predviđena izgradnja od crnomorske luke Konstanca preko Rumunije, Srbije, Hrvatske, Slovenije do Trsta u Italiji i njegovog priključenja na Transalpski naftovod. Dužina naftovoda kroz Srbiju bila bi oko 200 kilometara. Za zemlju bi to bio alternativni i verovatno isplativiji pravac snabdevanja sirovom naftom a ostvarivao bi se i prihod naplatom tranzitnih tarifa.

■ Objasnite značaj održavanja međuna- rodne konferencije „Uloga regionalne sa- radnje - podrška investicijama u sigurnost snabdevanja energentima regiona Zapad- nog Balkana / Jugoistočne Evrope“.

- Osnovni cilj održavanja Konferencije bio je afirmacija projekata izgradnje energetske infra- strukture naročito onih za čiju realizaciju je neo- phodna šira međunarodna podrška. Realizaci- jom regionalnih energetskih infrastrukturnih pro- jekata uporedo sa harmonizacijom evropskih propisa u oblasti energetike afirmišu se osnov-

Interes je proizvođača nafte iz kaspiskog regiona da plasiraju svoj proizvod, evropskih energetskih kompanija da obezbede sigurnost i ekonomičnost dopreme sirove nafte kroz diverzifikaciju pravaca i izvora snabdevanja, kao i tranzitnih zemalja da naplate tarifu za transport. Međutim, naivno bi bilo očekivati da se ovakvi projekti mogu brzo i lako realizovati

Dužina naftovoda kroz Srbiju bila bi oko 200 kilometara: Velimir Unković

Izgradnjom Sistema produktovoda kroz Srbiju predviđeno je cevovodno povezivanje rafinerija sa skladišnim instalacijama u Srbiji čime bi se omogućio efikasniji, bezbedniji i ekološki prihvatljiv transport motornih goriva. Planska dokumentacija za ceo sistem produktovoda je u završnoj fazi izrade, kao i Studija opravdanosti sa Idejnim projektom za dve početne deonice sistema

na načela evropske energetske politike: sigurnost snabdevanja, održivi razvoj i konkurencija na energetskom tržištu. Ovakvi skupovi dodatno dobijaju na značaju kada se zbog smanjene potrošnje energije uzrokovane svetskom ekonom- skom krizom potreba za realizacijom planiranih regionalnih energetskih projekata preispituje. Takođe Konferencija je bila značajna za JP Tran- snafta jer su energetski infrastrukturni projekti iz- gradnje Panevropskog naftovoda i Sistema pro- duktovoda kroz Srbiju od regionalnog značaja, a za njihovu realizaciju su potrebna sredstva međunarodnih finansijskih institucija.

■ Koliko je novca potrebno uložiti u raz- vojne projekte JP Transnafta?

- Razvojni projekti preduzeća imaju infrastruk- turni karakter i odlikuju ih visoka kapitalna inten- zivnost, dugi rokovi gradnje, natprosečno dug period vraćanja uloženi sredstava i relativna ne- usklađenost instalisanog kapaciteta sa potreba- ma tržišta u vremenskom horizontu. Ne računaju- ĩći izgradnju Panevropskog naftovoda što pred- stavlja međunarodni infrastrukturni projekat, za realizaciju razvojnih projekata preduzeća potreb- no je približno 190 miliona evra.

■ Dokle se stiglo sa izgradnjom Pane- vropskog naftovoda i šta je cilj njegove iz- gradnje?

- Projekat Panevropskog naftovoda nalazi se

u razvojnoj fazi. Do sada je urađeno nekoliko stu- dija kojima su razmatrana varijantna rešenja nje- gove izgradnje. Nerešena pitanja između država kaspiskog regiona nastalih raspadom SSSR-a sa jedne i Rusije i Irana sa druge strane otežava- ju realizaciju ovog projekta. Dodatni problem po- tencijalnim investitorima je ekonomska kriza sa kojom se suočavamo u poslednje dve godine.

■ Koje se kompanije interesuju za izgrad- nju PEOP?

- Interes je proizvođača nafte iz kaspiskog regiona da plasiraju svoj proizvod, evropskih energetskih kompanija da obezbede sigurnost i ekonomičnost dopreme sirove nafte kroz di- verzifikaciju pravaca i izvora snabdevanja, kao i tranzitnih zemalja da naplate tarifu za trans- port. Međutim, naivno bi bilo očekivati da se ovakvi projekti mogu brzo i lako realizovati ob- zirom da to podrazumeva šire usaglašavanje

različitih i često suprotstavljenih međudržavnih interesa.

■ Šta se dešava sa izgradnjom produk- tovoda kroz Srbiju?

- Nakon usvajanja Prostornog plana posebne namene Sistema produktovoda kroz Srbiju i za- vršetka Studije izvodljivosti sa Idejnim projektom preduzeće namerava da zajednički sa resornim Ministarstvom i Naftnom industrijom Srbije de- finiše dalje korake u vezi sa tim projektom. Sma- tramo da je, i pored smanjene potrošnje goriva u Srbije uzrokovane ekonomskom krizom, iz- gradnja sistema produktovoda značajna naroči- to u uslovima liberalizacije tržišta naftnih deriva- ta jer bi se time povećala konkurentnost doma- ćih rafinerija kroz niže troškove u ukupnom siste- mu snabdevanja tržišta motornim gorivima. Či- njenica je da se godišnje uvozi oko 700.000 to- na evro dizela čime je više od 30 odsto tržišta motornih goriva u Srbiji već danas prepušteno stranim rafinerijama dok domaće rade minimal- nim kapacitetom. Implementacija sistema pro- duktovoda, naravno uz planiranu modernizaciju rafinerije, trebalo bi da omogući dominaciju do- maćih rafinerija na srpskom tržištu i omogući plasman motornih goriva na obodna područja susednih država.

GOJKO VLAOVIĆ

Godišnji transport 2,5 miliona tona

Javno preduzeće Transnafta je osnovano odlukom Vlade Srbije 2005. godine kada je transport sirove nafte izdvojen iz Naftne indu- strije Srbije kao regulisana delatnost. Preduzeće je registrovano i poseduje licence za transport i skladištenje sirove nafte i derivate nafte. Godišnji obim transporta sirove nafte za snabdevanje rafinerija iznosi oko 2,5 miliona tona. Transnafta upravlja delom nekadašnjeg jugo- slovenskog naftovoda od granice sa Hrvatskom do rafinerija u Novom Sadu i Pančevu. Infrastrukturu preduzeća čine naftovod ukupne dužine od oko 155 kilometara, terminal u Novom Sadu gde se nalazi pumpna stanica i rezervoari za skladištenje sirove nafte ukupne zapremine od 40 hiljada kubnih metara i mema stanica u Pančevu.